

Kontrollutvalget
Grue kommune

Saksbeh.:
Odd Henning Aure

Direkte tlf.:
917 87034

Deres ref.:

Vår ref.:

Dato:
6. oktober 2021

Undersøkelse - Gebyrfastsetting i Solør Renovasjon IKS

Bakgrunnen for undersøkelsen

Kontrollutvalget i Grue kommune vedtok 11. mai 2021 sak 34/21 å bestille en undersøkelse fra Revisjon Øst IKS vedrørende fastsetting av renovasjonsgebyrer i Solør Renovasjon IKS. Gebyrøkningen for 2021, er vedtatt av representantskapet i Solør Renovasjon IKS 6. november 2020. Kontrollutvalgene i kommunene Våler og Åsnes har sluttet seg til denne bestillingen, henholdsvis 27. mai 2021 sak 33/21 og 2. juni 2021 sak 18/21.

Mandat

Revisjon Øst IKS har fått i mandat å undersøke gebyrøkningen på husholdningsavfall for 2021. I hovedsak vil undersøkelsen være basert på Solør Renovasjon IKS sine forkalkyler knyttet til gebyrfastsettelsen for årene 2019, 2020 og 2021, samt selskapets etterkalkyler for årene 2019 og 2020.

Vi har også innhentet informasjon utover dette, inkludert timelister for sjåførene og fakturaer for vedlikeholdskostnader og reparasjoner av bilparken.

Om selskapet

Solør Renovasjon IKS er et interkommunalt selskap eid av kommunene Grue, Våler og Åsnes. Selskapet ble opprettet i 2003, og administrasjonen har plassering i Åsnes kommune. Selskapet hadde 28 ansatte i 2020. Solør Renovasjon IKS har fire avdelinger; omlastning- og kompostanlegg, gjenvinningsstasjoner og komposteringsanlegg, transport ruter - innsamling og transport krokluft - nedstrøm.

Fastsetting av gebyrer på husholdningsavfall

Solør Renovasjon IKS overtok innsamlingen av husholdningsavfall¹ fra NordRen AS april 2020.² Selskapet kjøpte samtidig de fire komprimatorbilene og overtok de fire sjåførene fra NordRen AS. Kostnader og utgifter i forbindelse med overtakelsen forårsaket et negativt

¹ Med husholdningsavfall menes avfall fra private husholdninger, herunder større gjenstander som inventar og lignende, jf. forurensningsloven 27a.

² NordRen overtok innsamlingen av husholdningsavfall i september 2017 etter RenoNorden som gikk konkurs. Ved anbudskonkurranse ble NordRen tildelt en midlertidig kontrakt fra Solør Renovasjon IKS.

resultat som selskapet måtte dekke gjennom høyere gebyrer påfølgende år. Gebyrøkningen for husholdningsabonnementer fra 2020 til 2021 ble satt til 191 kroner, fra kr 1001 til kr 1192, det vil si en økning på 19 prosent.

Kalkyler

2019: Solør Renovasjon IKS budsjetterte med et resultatunderskudd på 605 030 kroner i 2019. Prognosen for 2019 var 149 303 kroner. Etterkalkylen viste et resultatunderskudd på 131 625 kroner. Selvkostfondet beløp seg til 3 979 287 kroner per 31. desember 2019.

2020: Solør Renovasjon IKS budsjetterte med et resultatunderskudd på 3 008 556 kroner i 2020. Posten «annen driftskostnad» bidrar til det markante resultatunderskuddet. Her finner vi antakelig blant annet kostnaden for nedskrivning av komprimatorbilene. Prognosen for 2019 var et resultatunderskudd på 5 104 411 kroner. Etterkalkylen viste et resultatunderskudd på 4 833 379 kroner. Differansen mellom budsjett og etterkalkylen på 1 824 823 kroner, skyldtes i hovedsak en økning på lønnskostnadene på 2 052 043 kroner, ifølge resultatoppstillingen for 2020. Selvkostfondet viste et underskudd på 832 372 kroner per 31. desember 2020.

2021: For 2021 er det budsjettert med en brutto inntekt på kr 29 675 650 og en kostnad på kr 28 969 876. Differansen på kr 705 774 avsettes til dekning av negativt selvkostfond som ved utgangen av 2020 var på kr 832 372, det vil si en inndekning på 85 prosent.

Økning i gebyrene for husholdningsavfall

I henhold til forurensningslovens § 34 skal kommunen fastsette gebyrer til dekning av kostnader forbundet med avfallssektoren. Kostnadene skal fullt ut dekkes inn gjennom gebyrene. For avfall som kommunen har plikt til å samle inn, motta og/eller behandle, må gebyret ikke overstige kommunens kostnader.

Etterkalkylen for 2020 viste et underskudd på 4 833 379 kroner som medførte et negativt selvkostfond på 832 372 kroner. Solør Renovasjon IKS valgte å ikke fakturere kommunene for det fremførbare underskuddet i 2020. I stedet har selskapet budsjettert med resultatoverskudd - ved å øke inntektene gjennom gebyrer, for å dekke inn det negative selvkostfondet.³

Økningen av gebyrene til husholdningsabonnementene fra januar 2021 kommer åtte måneder etter at Solør Renovasjon IKS overtok transport og innsamling av husholdningsavfall selv, i april 2020.

Det negative resultatet kan i all hovedsak tilbakeføres til:

- 1) Nedskrivninger av komprimatorbilene med om lag 3 millioner kroner.
- 2) Økning i (årlige) lønnsutgifter på om lag 2 millioner kroner.

Solør Renovasjon IKS understreker i sin redegjørelse⁴ av gebyrøkningen, at det ikke har forekommet en kryssubsidiering, for eksempel subsidiering fra husholdningsabonnementene til næring.

³ Kommunen har ifølge selvkostforskriften § 8 fem år på seg til å dekke inn underskudd i selvkostfondet. Det er ikke anledning til å subsidiere.

⁴ Videopresentasjon for «Sak R06-20 Budsjett og gebyrer 2021» - Solør Renovasjon IKS.

Økning i lønnsutgifter

Solør Renovasjon IKS mente at det var nødvendig å ansette to nye sjåførere i tillegg til de fire sjåførene, det vil si samtlige, som fulgte med fra NordRen AS. Det blir opplyst om at selskapet gjennomførte et registreringsprosjekt fra april til siste halvdel av august 2020, vedrørende tidsbruk for sjåførene. Dette viste ifølge selskapet, at bemanningen ikke var tilstrekkelig i utgangspunktet, og at innsamlingen ikke ville være mulig å gjennomføre i henhold til regelverket. Det vises også til en økende oppdragsmengde.

Revisjonen har fått tilsendt timelistene til sjåførene fra Solør Renovasjon IKS for perioden april 2020 til og med desember 2020. Alle sjåførene var ansatt i full stilling, dvs. 100 prosent. Antall timer hver enkelt sjåfør har arbeidet de enkelte månedene, er variabelt. To av sjåførene har arbeidet overtid nesten samtlige måneder i perioden. For tre av sjåførene ligger timetallet til dels langt under en fulltidsstilling, noe som blant annet skyldes sykemeldinger.

Selskapet opplyser om at det i tillegg er benyttet ansatte fra andre avdelinger i Solør Renovasjon IKS ved lengre sykefravær, innkjøringer og helligdager. Dette gjelder i hovedsak som hjelpemann på bil.

Vedlikeholdskostnader av biler

Solør Renovasjon IKS kjøpte fire komprimatorbiler fra NordRen AS for 3 129 895 kroner. Bilene er Volvo 2015-modeller og er første gang registrert i april 2015. Bilene var dermed inne i sitt sjette leveår ved tidspunkt for overtakelse. Siden det var uforutsett store vedlikeholdskostnader knyttet til bilene, mente selskapet at det var nødvendig å nedskrive verdien på bilene. Selskapet påpeker at de forsøkte å få taksert bilene et halvt år forut for overtakelsen, men at de ikke ble gitt tilgang til dette.

For de fire komprimatorbilene hadde selskapet vedlikeholds- og reparasjonsutgifter på henholdsvis kr 488 615 i 2020, og påløpte kostnader per august 2021 på kr 769 588. Serviceavtaler og tilleggs- og bruksutstyr er ikke inkludert i disse beløpene.

Nedskrivning

Interkommunale selskap som fører regnskap etter de kommunale regnskapsreglene må følge avskrivningsreglene i forskrift om økonomiplan, årsbudsjett, årsregnskap og årsberetning for kommuner og fylkeskommuner mv.

I henhold til forskriftens § 3-2 skal alle anleggsmidler måles til anskaffelseskost. Ved et vesentlig og varig verdifall, skal anleggsmidlene nedskrives til virkelig verdi. Nedskrivningen reverseres i den grad grunnlaget for nedskrivningen faller bort.

Anleggsmidler som har begrenset utnyttbar levetid, avskrives over den utnyttbare levetiden til anleggsmidler jf. forskriftens § 3-4. Avskrivningsperioden kan likevel ikke være lengre enn;

- b) 10 år for inventar og innredning, større utstyr, verktøy og maskiner, kjøretøy, og lignende
- d) 20 år for brannbiler og andre større nyttekjøretøy, større anleggsmaskiner, båter og ferger, og lignende

Dette er maksimale avskrivningstider. Hva som er en rimelig eller fornuftig avskrivningsplan avhenger av hvilket type objekt vi ser på og ha slags bruk det er snakk om.

Renovasjonsbiler har gjerne mye kortere utnyttbar levetid enn mange andre kjøretøy, ettersom bruksområdet medfører stor slitasje og dertil raskt stigende vedlikeholdskostnader. Kostnadene kan dermed raskt bli så høye at anskaffelse av nye biler blir mer lønnsomt enn vedlikehold av gamle biler. Avskrivningstiden vil dermed være relativt kort. Det er vanlig i bransjen med avskrivningsplaner på renovasjonsbiler fra fem til opptil ti år. Ved å ha en lengre avskrivningsplan så skyves kostnadene ut i tid.

De overtatte bilene fra NordRen AS hadde en opprinnelig avskrivningsplan på 10 år. Solør Renovasjon avskriver renovasjonsbiler som en regel over fem til syv år.⁵

Når det gjelder kjøpet av bilene fra NordRen AS ble gjenværende levetid uansett vurdert til å være lavere enn 3 år, noe som medførte at nedskrivningen ble utgiftsført direkte i resultatregnskapet i 2020.⁶

Oppsummering og vurderinger

Den markante økningen i gebyrene til husholdningsabonnentene åtte måneder etter at kommunen overtok innsamlingen av husholdningsavfall i egenregi ved Solør Renovasjon IKS, medførte at det ble stilt spørsmål ved selskapets gebyrfastsetting.

I henhold til loven skal selskapet (kommunen) fastsette gebyrer til dekning av kostnader, og kostnadene skal fullt ut dekkes inn gjennom gebyrene.

Det er på det rene at Solør Renovasjon IKS sine kostnader tilsa at selskapet måtte øke sine inntekter, noe som innebærer at selskapet må kreve høyere betaling for sine tjenester, gjennom økte gebyrer. Selvkostfondet var ved utgangen av 2019 på nær fire millioner kroner. Året etter var dette endret til et negativt beløp på over 800 000 kroner.

Selskapet understreker at gebyrøkningen for husholdningsavfall ikke subsidierer andre områder av Solør Renovasjon IKS sin virksomhet. Dermed går husholdningenes innbetalinger utelukkende til å dekke kostnadene ved innsamling av husholdningsavfall.

Selskapet peker på at kostnadsøkningen i hovedsak skyldes store og til dels uforutsette vedlikeholdskostnader av biler, kjøpt fra forrige aktør, og økte lønnsutgifter i forbindelse med innsamling av husholdningsavfall. Den viktigste kostnadsdriveren av disse, vil være økningen i de årlige lønnsutgiftene.

Etter revisjonens vurdering er ikke Solør Renovasjon IKS sin beslutning om å øke bemanningen med to sjåfører uforholdsmessig, i forhold til behov. Dette baserer vi på timelister og behovet for å ta høyde for tilstrekkelig slakk i organisasjonen, slik at for eksempel ferieavvikling og sykdom tas høyde for.

Revisjonen har ikke i stor grad tatt stilling til om vedlikeholdskostnadene for de oppkjøpte renovasjonsbilene var i særlig dårlig stand, sammenlignet med andre komprimatorbiler som går inn i sitt sjette bruksår, utover å registrere at det var forbundet høye vedlikeholdskostnader ved bruken av dem. Vi mener således at selskapet handlet i full overenstemmelse med lovverk og bransjepraksis, når bilene ble nedskrevet i 2020.

⁵ Notat fra EnviDan: Avskrivningstid for driftskjøretøy i renovasjonsbransjen. Datert 16. september 2021.

⁶ Jf. NRS 8 – God regnskapsskikk for små foretak (punkt 4.3.2) og skatteloven § 14-40.

Basert på vår undersøkelse synes Solør Renovasjon IKS sin økning av renovasjonsgebyrene til husholdningene å være rimelig, da kostnadene fullt ut skal dekkes inn gjennom gebyrene. Trolig vil det meste av det underskuddet på selvkostfondet være inndekket i løpet av 2021.

Løten, den 6.oktober 2021

Morten Alm Birkelid
daglig leder

Odd Henning Aure
forvaltningsrevisor